

A P O L O G I A.

- quod si exor sine liberis decederet, aut liberi suscep-
moterentur in pupillari aetate, vel ab intestato, eos re-
verteretur ad dotantes. Data tamen facultate predicta
D. Joanne conjugi D. Petri disponendi ex suis dotibus fo-
lum de summa duorum millionum ducatorum. Ex dicto
matrimonio orta est Francisca filia predictorum conju-
gum, & mortua est in pupillari aetate. Fecerat mater te-
stamentum, in quo disposerat de quantitate ducatorum
trium millionum, videlicet de mille ducatis ultra quantita-
tem, de qua iuxta Capitula poterat disponere. Cumque
occasione illius dispositionis orta esset contentio inter
matrū, & dotantes, initus est contractus inter partes
vivente Francisca, quo D. Catharina, & D. Fernandus,
in casu mortis predicta infantula Francisca in pupillari
aetate, promiserunt donare, & ex tunc donaverunt di-
cto D. Petro, de quantitate dictarum dotum, quæ per
mortem dictæ Franciscae ad eos erat reversura, duca-
tos 1800. idest 800. ducatos ultra illos quos dicta
D. Joanna legaverat illi.
- 21 Hunc secundum contractum ego judicavi, non vale-
re, quasi factum de patrimonio dictæ infantulæ viventis
in casu ejus mortis, & videtur expressus casus textus in
leg. quidam 30. § donationem, ff. de donation. & in leg. ultima, Cod. de pæt. & dicere, hunc contractum esse in conse-
quentiam, aut executionem primi contractus est error
intolerabilis, & manifestus, quod evidenter demonstro.
Nam ex primo contractu capitolorum matrimonialium
dotantes nullatenus erant obligati donare dicto marito
D. Petro aliquam partem dotum sua uxoris in casu, quo
ad illos reverterentur, in modo contra maritum se obligavit
restituere dotantibus integras dotes, reservata solum uxori
facultate disponendi de illis ducatis duobus milie, de
quibus dispositi. Ergo maritus nullam partem dotum,
qua pertinuerat ad filiam suscepit constante matrimoni-
o, poterat retinere, juxta primum contractum capito-
lum matrimonialium, neque dotantes poterant
compelli eam illi donare, & quod evidenter est con-
sequens, ille secundus contractus donationis non tende-
bat in executionem prioris contractus, neque in conse-
quentiam illius; in modo erat contra illius executionem,
quia prior contractus obligabat ad restitutionem integrarum
dotum, & iste secundus obligabat dotantes ad donan-
dum partem ejus, quod per primum contractum
erant habituri. Videat Lector admirabilem applica-
tionem, qua Rovitus applicat limitationem, & doctrinam
ad casum decisionis.
- 22 Si igitur nullo modo potest cadere limitatio supra ca-
sum decisionis, manebit sub regula predictarum legum, &
sic donatio ista fuit invalida evidenter, & per consequen-
tiam judicatum per duas priores sententias conformes
beni latas, & in pejus reformatum per ultimam.
- 23 Quod addit Rovitus num. 13. in versic. Si enim licitum,
nulla probabilitas juris ratione submittitur. Ait, si licitum
fuit ab initio absque aliqua turpitudine pacifici ut in casu
mortis filiorum procreandorum ex matrimonio tunc contra-
cta in pupillari aetate, vel quandocumque ab intestato sine
filii, tunc dotes revertantur ad dotantes, cur non sufficeret li-
cium eidem dotantibus in eodem casu mortis disponere de
eisdem dotibus, vel aliqua parte ipsorum, que per hujusmodi
mortem ad eosdem devolverentur? certè non video ullam
rationem, que contrarium mihi persuadere possit.
- 24 Verum ostendamus Rovitus illam rationem, quam se-
fater ignorare. Cum tempore capitolorum matrimoni-
alium dotantes contraxerant super dotum restitutione-
re, bona dotalia non habebant alium dotatum, quām
ipsos dotantes, qui de rebus suis poterant ad libitum di-
sponere; leg. in remandata 21. Cod. mandat. & in earum
traditione opponere pœna quæcumque liberent leg. in traditionib. 48. ff. de pæt. & si eodem tempore promitterent
parrem dotum marito, in casu obitus uxoris, vel filio-
rum, eorum contractus valeret, & non esset contra ju-
ra. Si autem eo tempore interponeretur hoc pactum,
& postea mortua uxore, & relicta filia fieret iste contra-
ctus donationis à dotantibus, de bonis, quæ tunc per-
tinebant ad filiam, tametsi disponeretur de patrimonio
viventis, contractus esset validus, quia in executionem,
& consequentiam prioris contractus. Item si contra-
sum sufficeret, ut maritus promitteret vivente filia restitu-
turum se integras dotes in casu mortis filii, contractus va-
leret tamquam factus in executionem prioris contractus
capitolorum matrimonialium juxta limitationem predi-
cam, leg. fin. Cod. de pæt. quam tradidimus supra num. 18.

Sed in casu dictæ decisionis pactum donationis non era-
rat interpositum in capitulis matrimonialibus, in modo con-
trarium pactum, ut maritus restituere integras dotes.
Postea factus est novus contractus tempore, quo domi-
num rerum dotatum non pertinebat ad dotantes, sed ad filiam ex matrimonio susceptam, & de illius
patrimonio absque ejus scientia, & voluntate facta est
pacti donatio eorum bonorum ad donantes, quæ non alio
modo poterant pervenire, quam ob mortem filii. Ea
est ratio (quam non vidit Rovitus) cur prius con-
tractus valuit, & valere potuit, non secundus. Amul-
tatio exceccavit ejus oculos, ne videret tam patentem
rationem.

Adjungit in codem num. 13. vers. Ulterior considera-
bam, aliam viam sibi non plenè satisfacere & merito
ex doctrinis adductis. Videlicet, illud pactum non
esse de hereditate viventis, quia mortua filia in pupillari
aetate non fuit in consideratione, quasi non fuisset
in mundo: & sic hereditas erat matris jam mortua,
cum factum est secundus contractus, non vero filia
viventis. Verè ista consideratio moveat admirationem.
Etenim veritas existens filia pupilla, & adiutor hereditatis matris à patre pro filia facta, juxta
leg. si infantii 18. Cod. de jur. delib. neque potest negari, neque est, aut esse potest Doctor, qui dicat, pa-
tronum matris mortua, quæ contraxit juxta con-
suetudinem Capuanæ, & Nidi, non pertinere ad filiam
superstitem iure hereditario, etenim non est ideo min-
imus domina filia, quod restituta sit hereditatem à
matre acceptam dotantibus in casu mortis intestato
sive filii, leg. non ideo minus 66. ff. de rei vindic. Quare
contractus in vita ejus factus super bonis ab ipsa pos-
sedit, quæ per ejus mortem, ad alium sunt deven-
ta, sunt super bonis viventis, non super bonis matris
mortua, cuius dispositio, dum filiam reliquit heredem,
non potest stare in suspicio, leg. ult. in fin. ff. commun.
præd. & sic sumus in casu dictæ leg. ult. Cod. de pæt.

25 Ad dictum autem Vincentii de Franch. 92. num. 4.
& 5. quam Rovitus allegat (nam in altera decisione 143.
ab ipso allegata nihil reperitur ad hanc materiam perti-
nens.) Respondeatur primò, cum ibi dicatur matrimoni-
o contracto juxta usum Capuanæ, & Nidi, alla nova
manera, mortua primum matre, & post decedente filia;
hereditate matris adita succedit matri, & non filia, age-
re de matre, & filia defunctis. In hoc vero casu nos age-
re de contractu facto in vita filii, quæ hereditatem matris
aditare, & sic contractus factus super bonis, aut her-
editate matris adita à filia factus erat de bonis viventis. Ea
enim bona tempore, quo filia vivebat, erant sub eis
dominio, & erant ejus patrimonium, leg. I. §. veteres, ff. de
acquirend. posse, ubi Jason ex num. 1. post glossam, & alios,
leg. sed si plures 19. §. filio, ff. de vulgar. & pop. substitut. leg.
paterfamilias 12. ff. de pæt. cred. §. licet autem Institut.
quibus ex casu manum non licet, §. 1. Institut. de heredum
qualit. & different. Et possent apud illam perpetuo manere
sive ullo onere restitutio, si filia superviveret post pu-
pilarem aetatem, aut filios suscipiter, aut de illis re-
staretur. Quare nullo modo potuit tunc dici contra-
sum super hereditatem matris defuncti.

Respondeatur secundò, valde mirandum esse de dicta
decisione, qua dictum est, succedi matri, & non filie, cum
filia, adita hereditate decedit post matrem ob verba
Consuetudinis nobilium, quam refert Afflict. dec. 237.
& idem Franch. d. dec. 92. in princip. Nullum enim est verbum
in dicta Consuetudine, quod id significet, & ex quo
id colligi possit. Præterim cum idem Franch. dec. 640. nu-
m. 9. dicat consuetudines ita esse intelligentas, ut jus com-
mune ledant, quanto minus possent, esset vero monstruo-
sa res si postquam hereditas femel adita, heres desinat es-
se haeres, contra leg. ejus fine 8. §. sed quod Papinianus; ff.
de minorib. l. ci qui solvendo 88. ff. de hered. instit. Peregri-
nus fideicom. art. 5. n. 16. & art. 11. n. 59. Et nulla nova dis-
positione existente matris prædefuncta inciperet habere novum
heredem. Multò melius intelligitur succedi filiae,
qua hereditatem matris aditare, tamquam gravata restituere
dotantibus bona ex hereditate matris acquisita,
in casu obitus ab intestato sine filii.

Nec quidquam valer argumentum, quo utitur Fran-
chis ubi supra num. 5, nempe consuetudinem nobilium
æquiparare casum, quod adita sit, vel non sit adita her-
editas matris. Sed si hereditas matris non esset adita,
succederetur matri. Ergo eodem modo si sit adita her-
editas.

Rovitus.

A P O L O G I A.

videbantur ambo æqualiter commendata à testatrix, quia
alterum collatum erat in maritum, alterum in fratrem
per eadem ferè verba, neque magis significavit, velle fe-
unum, quam alterum integrè locum habere. Illa enim
verba, quæ significabam debet D. Fernando pro exone-
randa conscientia, videbantur adiecta in fraudem dis-
positionis capitolorum matrimonialium, in quibus solum
erat illi reservata facultas disponendi de ducatis duobus
mille, & ubi non erat probatio illius obligationis nihil
debetur, nisi ex legato, argumento leg. qui testamentum
27. ff. de probat. & text. in leg. qui uxori 19. in princip.
ff. de aureo, & argen. leg. & ibi notat Bar. (Paulus in leg. si
quis testamento 22. s. apud Julianum n. 4. ff. de legat. 1. Pere-
grinus de fideicommiss. art. 4. n. 14. Merlinus de legitima
lib. 2. tit. 1. quæst. 10. num. 15. & 16. Hodie ad leg. hac
editali quæst. 37. ex num. 14. Dum vero legata excedebant
summa de qua poterat disponere testatrix, & simul se
non compatiebant, erant necessariò diminenda, & re-
ducenda pro rata ad quantitatem, de qua poterat testatrix,
ex eleganter congestis, & deductis à Castillo quod contro-
lib. 4. cap. 51. ex num. 20. Surd. de aliment. tit. 8. privileg.
30. num. 1. His probatur iustitia primarum sententiarum,
& reformationem earum non suffit justam, in summa pru-
dens consilium, ne futur ultrâ crepidam.

A D D E C I S I O N E M X C I.

O ccurrebat in eo casu difficultas circa explicationem 33
clausula indulto generalis, qua ita habet. Dum
modo pœna, vel multa, vel condemnatio, realiter, ex-
æcta, incorporata, assignata, acceptata, vel composta non
sit; aut aliter Fisco nostro pro ea cautum fuerit.

Rei fuerant condemnati pro certa summa pecuniaria 34
qua non fuerat exacta, incorporata, acceptata, vel
composta; erant vero capita pignora pro executione
sententia; & dubitabatur, an in eo casu rei gaudere de-
berent indulto, quod videbatur. Cumque primò con-
veniens pro causa decidenda, & causa votari ce-
pta fuisset, proximum fuit, ut rei absolverentur, & de-
clararentur, eos debere gaudere indulto, ut significat
Rovitus num. 2. in fine. Ego vero excitavi difficultatem,
quod viderentur militare contra reos ultima verba pre-
dictæ clausula; aut aliter Fisco nostro pro ea cautum fue-
rit. Etenim cum pro executione sententia pignora ca-
pta sunt, Fisco videtur aliquatenus cautum esse, quia pi-
gnora capiuntur pro securitate executionis, & sic viden-
tur rei excludendi ab indulto. Visa est difficultas con-
deratione digna, & domini reservaverunt in aliis dient
causas decisionem. Cumque alio die 3. Septembris 1630.
iterum congregati essent pro prædictæ causa decisio-
ne, & illo die adducta, & ponderata essent omnia illa,
qua adducit Rovitus, qui narravit rem hysteron, prote-
ron: Ego non declaro, qualiter tunc votum meum pro-
tulerim: Sed nunc dico, diligere mihi decisionem, &
si casus est modo definitus; ego dicere reos esse
absolvendos, & debere gaudere indulto pro illa senten-
tia; pro qua pignora fuerant capta. Quid probo eo fun-
damento, rei gaudent indulto, quando pœna in qua
sunt condemnati, non est exacta, & incorporata Fisci
patrimonio, ut expressè dicitur in dicta clausula in prin-
cipio. Sed quando Judex capit pignora pro executione
sententia, pœna nondum est exacta, & incorporata
patrimonio Fisci. Ergo reus in casu pignorum captorum
debet gaudere indulto. Si enim illa verba: Aliter pro ea
cautum fuerit Fisco, intelligentur de cautione pigno-
rum captorum in causam judicati, repugnant verbis
prioribus, pœna, vel condemnatio realiter exacta, &
incorporata non sit, quoniam regulariter ante incorpo-
rationem, & exactionem præcedit captio pignorum in
causam judicati. Quando vero dicantur bona Fisco in-
corporata, habes apud Farin in fragment. criminal.
litt. B. num. 116.

Itaque ne unus casus alteri repugnet, ad interpreta-
tionem prædictæ clausulae juxta mentem indulti: Ego di-
stinguo duos diversos casus, quibus excluditur indultum,
in quibus rei eo gaudere non debent. Primus casus est,
quando factio Judicis ea deventum est, ut jam reus indul-
to non gaudeat. Et de hoc casu intelligenda sunt prima
verba prædictæ clausulae, videlicet: Condemnatio realiter
exacta, incorporata, assignata non sit, non dicit, à quo, sed
te intellige, & supple, à Judice: nam hæc omnia sunt à
Judice invito reo, & sine ejus voluntate: Itaque ut facto

N 3 Jusi-

Judicis, & sine voluntate rei excludatur reus ab indulto: necesse est, ut poena, vel multa sit realiter exacta, incorporata, vel assignata. Et si non eo usque processerint acta Judicis, ut poenam realiter exegerit, incorporaverit Fisci patrimonio, aut eam illi assignaverit, quantumcumque pignora sint capta in causam judicati, reus gaudet indulto.

36 Secundus casus est, quando ipse teus suo facto se privavit indulto; & de hoc casu intelligenda, & pro eo accipienda sunt sequentia verba: *Acceptata, vel composta sit* (scilicet poena) *aut alter Fisco nostro pro ea cautum fuerit: non dicit; à quo. Sed intellige à reo, quemadmodum supplendum est, illis præteritis. Acceptata, vel composta non sit, scilicet, à reo. Et sic exposta clausula nihil habet repugnans, neque absonum,*

37 Si reus itaque condemnationem accepterit, non gaudet indulto, veluti si peteret terminum ad solvendam poenam, quia tunc intelligitur acquiescere condemnationi, leg. ad solutionem 5. Cod. de re judic. dixi, supra tom. 1. tit. 1. disp. 2. n. 374. aut si se componat cum Fisco, & transfigat poenam, vel si se obliget ad solvendam poenam, vel præter fiduciarios, aut tradat pignora pro securitate Fisci: quod significatur per illa ultima verba: *Ait si pro*

F I N I S.

I N.

INDEX LOCUPLETISSIMUS OMNIUM RERUM, VERBORUM,

Ac sententiarum, quæ in hoc secundo Tomo, de Judiciis continentur.

Littera t. denotat titulum, d. disputationem, s. sectionem,
n. numerum denotat.

A B S E N S.

A Blentem, & contra non auditum quando possit pronunciari sententia & executioni demandari. Vide verb. *Frumentaria de ratione.*

A B S O L U T I O.
Abſolutorio, seu relaxatioi juramenti quid operetur contra contractum, t. 3. d. 4. n. 16.
Imperatur ad finem agendi, ib.

A C C E S S O R I U M.
Accessorium sequitur naturam principalis, t. 3. d. 4. n. 20.

A C C I D E N S.
Accidens non potest esse sine substantia, t. 2. d. 1. n. 18. & d. 4. n. 20. & t. 3. d. 23. n. 64.

A C C U S A T I O.
Accusatoris jus fortius est, quam Judicis respectu rei accusati, t. 2. d. 2. n. 26.

Accusatio si sit instituenda pro delictis, pro quibus potest fieri accusatio post mortem, est offerendus libellus hæredi, t. 2. d. 3. n. 5.

Accusator illegitimus potest repelliri ab accusando per Judicem, ex officio, etiam parte non opponente, t. 2. d. 4. n. 22. Accusare mulier prohibetur, nisi suam, vel suorum persecutur injuriam, etiam cum accusat uti mater debet qualitatem maternitatis probare, alias repellitur, ib. n. 23. & n. 24.

Accusare, an aliquis possit in Regno Neapolitano, nisi persecutur suam, vel suorum injuriam, aut proprium interesse, ib. n. 25.

Accusatus quando possit suum accusatorem reaccusare, t. 2. d. 6. n. 11.

Accusato reo duobus criminibus, majori scil. & minori, & quando maius supercederit faciat in minori, ib. n. 12. Et quid cum plura delicta oriuntur ex eodem, vel diversis factis, & accusations de diversis criminibus proponantur ab eodem, vel diversis accusatoribus, an super utraque sit simul agendum, ib.

Accusatus criminaliter dum tractatur causa criminalis non potest convenire, aut reconvenire civiliter suum accusatorem, ne accusator distrahit a prosecutione judicij criminalis proper litem civilem, ib. n. 16. sed vide ib. numer. 21.

Sed, an accusatus possit reconvenire civiliter, vel criminaliter suum accusatorem, ne a suis defensionibus avocetur, n. 17. & 18.

Accusationis prosequenda attendere, & simul defensionibus suis in causa civili accusatorem non posse, est præsumptio legis, ib. n. 16.

Accusator quando dicatur nimium se arctasse, & fuisse negligens in proponenda accusatione, ib. n. 27.

Et dilatio, in accusando imputari non debet, si sine sua culpa accidit, in proponendo accusationem, ib. n. 31.

Accusator si non dolo, & culpa distulit accusationem, audiendus erit, ib. n. 31.

Accusatio quando proponit debeat adversus agentem civiliter, ad finem ut differatur executio, donec fuerit cognitum, & indicatum de crimine, ib. n. 28. & 29.

Accusatio falsitatis testium, tam in causa civili, quam in criminali, an tunc efficiet, ut in actionibus, & accusacionibus prioribus supercedatur, cum accusatio proponitur tam adversus testes aut instrumenta, quam contra actorem, seu producentem, secus si proponantur solum contra testes, vel notarium, ib. n. 32.

Et quid cum Judex adversus reum procedit criminaliter via inquisitionis, & quare, ib. n. 34.

Non tamen supercedebitur, si per alios testes, aut instrumenta, quam quæ redarguntur remaneret probata actoris intentione, ib. n. 35.

Accusatio criminalis, vide verb. *Actio, & verb. Causa.*

A C T A.
Actorum nomine continentur scripturae omnes factæ ab Actuaris de quocunque facto in Judicis praesentia, etiamsi non fiat in figura judicii, t. 2. d. 2. n. 20.

Carleval. de Judiciis, Tom. II.

Actorum unio quibus ex causis minus recte committatur videnta Magistris actorum, reprobata præx. D. Præsidis S. Conf. Regni Neapolitan. qua solet interloqui, vide verb. *Magistri actorum Hebdomadarii*, ib. n. 21. Acta unius judicij in alio fidem non faciunt, & cum uniuersitate facta, unione reproduci debent per eum, cuius interest, ibid. n. 24. Si tamen non procedatur sicutis juris solemnitatibus, & sola facti veritate inspecta, prout in Regnis Castellæ, & Neapolis, ib. n. 25. Acta facta à Judice recusata an, & quando sint nulla, t. 2. d. 5. num. 11. Actorum cumulatio, vide verb. *Cumulatio actorum.*

A C T I O , A G E R E .

Actionem civilem oriri ex judicio criminali, an sit inconveniens, & an oritur criminalis, t. 2. d. 1. n. 7. & 8.

Actio nova resultat in omnibus judicis ex quasi contractu, qui in judicio celebratur, ib. n. 8.

Actio pro maleficio presertim ubi delictum est privatum oritur in favore partis offendæ, non solum pro restaurazione danni, & interesse, sed etiam pro poena, quam ipsi patri leges applicandam statuant, ib. n. 13.

Declara, ut n. 19.

Sapit tamen civilitatem, sicut personalis, non realis, ib.

Actio revocatoria est actio subsidiaria, ib. n. 16.

Actiones poenæ non transeunt ad heredes, ib. n. 17.

Actiones directæ remanent poenes cedentem, nec potest quis eas a se avellere, & a suis offibus separare, t. 2. disp. 4. num. 13.

Directas, an utiles exerceat cessionarius constitutus procurator in rem propriam, quo signo cognoscatur, ib. n. 14.

Directas transferuntur in cessionarium per mandatum in rem propriam, ib. n. 16. & n. 28.

Actionem cedere, an sit idem quod facere mandatum in rem propriam, eosdemque habeat effectus, ib. a. n. 15.

Agens via executiva debet ab initio, & ante omnia produce re instrumenta omnia, quorum virtute vult executionem obtinere, debetque justificare viam executivam, non folium ex parte sua, sed etiam ex parte rei, ostendendo, illum esse heredem, vel fiduciarem, ac talen qualem asserit, non sic agens via ordinaria, & quæ sit ratio differentia, ib. n. 21.

Agens nomine proprio in Regno Neapolitano non tenetur ostendere qualitatem requiritam ad agendum ante litis contestationem, sed in processu ulque ad definitivam, & exceptione contra objecta reservatur ad merita cause, ibid. num. 26.

Idem est de jure Castellæ, ib. Secus cum quis agit nomine alieno, ib. n. 27.

Actione perepla agere, vel sine actione agere, idem est, t. 2. d. 5. n. 27.

Agere, & experiri sine actione in judicio nemo est permittendus, ibid.

Actionis civilis, & criminalis in concurso, an, & quando una alteri prejudicet, quæ sit prius exercenda, aut expedienda, t. 2. d. 6. n. 1.

Actio civilis, & criminalis cum ex eodem facto oritur in favorem unius, an, & quando possit actor eligere ab initio, quæ agere velit non utraque uiri, nec una electa alteram cumulare durante primo judicio, ib. n. 2.

Potest tamen finito primo judicio civili, vel criminali, quod omisit intentare, ut per exempla, & quando dicatur judicium finitum, ib. n. 3.

Actione civili proposta si reus proponat principaliter contra actorem accusationem criminalem, an, & quando supererendum sit in causa civili prius capta quounque judicium criminalis finitum, & quare supercedatur, ib. n. 4.

Ampliatur a n. 5. & limitat. a n. 19.

Agenti ex instrumento donationis, velex testamento si opponatur de falsitate testamenti, vel instrumenti donationis, causa falsitatis erit prejudicialis, & ob id prius tractanda, ib. n. 7.

Actiones, & exceptions prejudiciales in Regno Neapolitano non habent effectum suspensivum curiosus causarum prius motarum, & quare, ib. n. 40.

N 4 Actione